

[УДК 811.111'42](#)[ЄФИМЧУК Г. О.](#)*(Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки)*

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ ARROGANCE В АНГЛОМОВНОМУ АВТОРСЬКОМУ ДИСКУРСІ

У статті досліджуються засоби репрезентації концепту ARROGANCE в англомовному дискурсі. Аналізуються походження та основні значення ключової лексики, встановлюється синонімічний ряд лексичних одиниць, що виражають зверхність. Це дозволяє виділити, проаналізувати та об'єднати в тематичні групи авторські висловлювання, цитати, в яких виражається концепт ARROGANCE.

Ключові слова: концепт, лінгвокогнітивний аналіз, ключова лексема, афоризм, авторський дискурс

Єфимчук Г. О. Репрезентация концепта ARROGANCE в англоязычном авторском дискурсе. В статье исследуются средства репрезентации концепта ARROGANCE в англоязычном дискурсе. Анализируются происхождение и основные значения ключевой лексики, устанавливается синонимический ряд лексических единиц, выражающих высокомерие. Это позволяет выделить, проанализировать и объединить в тематические группы авторские высказывания, цитаты, в которых выражается концепт ARROGANCE.

Ключевые слова: концепт, лингвокогнитивный анализ, ключевая лексема, афоризм, авторский дискурс

Yefumchuck H.O. Representation of concept ARROGANCE in English discourse. The article investigates the means of representation of concept ARROGANCE in English discourse. The origin and basic definitions of key lexeme are analyzed and the synonymous lexical units that express arrogance are defined. This allows to select, analyze and thematically group author quotations and aphorisms which express the concept ARROGANCE.

Keywords: concept, linguocognitive analysis, key lexeme, aphorism, authorial discourse.

На сьогоднішній день існує багато підходів до вивчення концептів та їх репрезентації. Серед них можна назвати психолінгвістичний, лінгвокультурологічний, семантико-когнітивний, філософсько-семіологічний. Кожна методика дослідження концепту передбачає зосередження уваги на певних аспектах його відображення та функціонування у суспільній та мовній реальності [Жаботинская 2004, с. 82-81]. На нашу думку, найбільш чітко уявлення про вираження концепту мовними засобами дозволяє отримати когнітивна лінгвістика, оскільки вивчає концепт з позиції взаємозв'язку мовних та культурних факторів, формує цілісне уявлення про мовну картину світу. При застосуванні лінгвокогнітивного аналізу досліджується національна картина світу, а на основі мовних фактів розкриваються різні сторони втілення концептів в мові [Приходько 2008, с. 37-40].

Одним з прийомів лінгвокогнітивного опису концептів є аналіз авторських цитат та висловлювань, до складу яких входить як досліджуване ключове слово, так і оцінки концепта, які воно називає. Афоризми як індивідуально-авторський текст володіють здатністю акумулювати екстралінгвістичну інформацію і здійснювати певний вплив на формування світогляду. Таким чином, авторські цитати є одним з джерел інформації про зміст культурних концептів та асоціативних зв'язків між ними. Ця проблема представлена у працях багатьох вчених – С. М. Верещагіна, В. Г. Костомарова, О. А. Дмитриєва, О. Г. Дубровську, Ю. С. Мартем'янова. Дослідження авторського дискурсу, в якому виражається концепт ARROGANCE, є показовим і на часі, оскільки дозволяє описати ознаки відображення явища зверхності у свідомості носіїв англійської мови та проаналізувати мовні засоби його репрезентації [Маслова 2004].

Об'єктом виступає авторський дискурс британських та американських авторів, в якому представлена тема зверхності. **Предметом** нашого дослідження є репрезентація диференційних ознак концепту ARROGANCE в афоризмах представників англомовної спільноти. **Мета** статті полягає в структурно-когнітивному аналізі авторських висловлювань та виявленні специфіки репрезентації концепту ARROGANCE англійськими афоризмами. Досягнення мети передбачає встановлення значення ключового слова та синонімічних лексем, що номінують явище зверхності, вибірку афоризмів англомовних авторів, аналізі афористичних висловлювань та виділенні основних ознак досліджуваного концепту.

Ключовою лексемою, що виражає концепт ARROGANCE в англійській мові, є лексема *arrogance*. Етимологічно вона походить від латинського *arrogantia*, що означало 'assuming, insolent'. У свою чергу, слово *arrogantia* походить від латинського дієслова *arrogare* – 'to claim'

[Online Etymology Dictionary]. Етимологічне значення лексеми частково збережене у сучасній англійській мові та знаходить відображення у словникових тлумаченнях.

Аналіз словникових дефініцій дозволяє виокремити наступні значення лексеми *arrogance*:

- 1) the quality of having an exaggerated sense of one's own importance or abilities [Oxford Advanced Learner's Dictionary];
- 2) the behaviour of a person when they feel that they are more important than other people, so that they are rude to them or not consider them [Oxford Dictionary];
- 3) the state of being unpleasantly proud and behaving as if you are more important or know more than other people [Cambridge Advanced Learner's Dictionary];
- 4) offensive display of superiority or self-importance; overbearing pride [Merriam-Webster Dictionary];
- 5) an attitude of superiority manifested in an overbearing manner or in presumptuous claims or assumptions [Dictionary.com].

Показовим для дослідження концепту ARROGANCE є виділення синонімічного ряду лексем, які використовуються для вираження цього концепту, оскільки не тільки прямі номінації, але й альтернативні імена досліджуваного явища забезпечують його відображення в авторському дискурсі. Синонімічний ряд лексеми *arrogance* включає такі мовні одиниці: *hubris, vanity, haughtiness, conceit, disdain, insolence, ego, pomposity, presumption, pretention, pride, swagger, vanity, impudence, self-confidence, chutzpah, assuredness, self-importance, self-love* [Oxford Dictionary]. За семантичними маркерами ці лексеми можна виділити в декілька груп.

Перша група: зарозумілість як завищена самооцінка (*hubris, vanity, haughtiness, conceit, disdain, insolence, pomposity, pretention, pride, swagger, vanity*). Наприклад:

The truest character of ignorance are vanity and pride and arrogance [Samuel Butler, Famous quotes].

The offspring of riches: pride, vanity, ostentation, arrogance, tyranny [Mark Twain, Famous quotes].

Варто зауважити, що автори часто вживають не одну, а цілий ряд синонімічних лексем, щоб підсилити вираження явища зверхності, представити різні відтінки його значення. Наприклад:

I've never any pity for conceited people, because I think they carry their comfort about with them [Elliot 2003, p. 49].

Conceit is the insuperable obstacle to all progress [Ellen Terry, Famous quotes].

The antidote to hubris, to overweening pride is irony. [William Hazlitt, The Oxford Dictionary of Phrase, Saying & Quotation].

Друга група: зарозумілість як самовпевненість (*impudence, presumption, self-confidence, chutzpah, assuredness*). Таке розуміння концепту ARROGANCE можна простежити у наступних виразах:

Nobody can be so amusingly arrogant as a young man who has just discovered an old idea, and thinks it is his own. [Sydney J. Harris, The Oxford Dictionary of Phrase, Saying & Quotation].

Arrogance rides triumphantly through the gates, barely glancing at the old woman about to cut the rope and sprig shut the trap [Mason Cooley, Famous quotes].

Третя група: зарозумілість як самолюбство (*self-importance, self-love, ego*). Ця група лексичних одиниць рідко знаходить відображення у висловлюваннях, оскільки відноситься до дальньої периферії семантичного поля лексеми *arrogance*. Наприклад:

It is vanity driven from all other shifts, and forced to appeal to itself for admiration [William Hazlitt, The Oxford Dictionary of Phrase, Saying & Quotation].

Exaggerated self-importance is deemed an individual fault, but a racial virtue [Kelly Millar, Famous quotes].

Часто в афоризмах явище зверхності автори пов'язують з расовою приналежністю:

The arrogance of race prejudice is an arrogance which defies what is scientifically known of human races [Ruth Benedict, Famous quotes].

Слід відзначити, що в авторських афоризмах переважає наголос на негативній коннотації концепту ARROGANCE. У такому контексті він протиставляється концепту PRIDE, наприклад:

Arrogance frowns, pride smiles [Mason Cooley, Famous quotes].

Негативний відтінок значення концепту часто підсилюється у протиставленні з від'ємними характеристиками, якими наділені інші носії мови. Наприклад:

I see myself capable of arrogance and brutality. That's a fierce thing to discover within yourself that which you despise the most in others. [George Stevens, Famous quotes].

У цьому випадку, своє несхвальне ставлення до зверхності та її репрезентації автор проявляє за допомогою вживання лексем *brutality, fierce, despise*.

У наступних висловлюваннях *arrogance* поєднується із якістю *strength*, проте в негативному контексті:

Men scheme when they are strong, they lie out of arrogance. [Julian Barnes, Famous quotes].

All too often arrogance accompanies strength and we must never assume that justice is on the side of the strong. [Unknown, Famous quotes].

Як бачимо з прикладу, сила в цих висловлюваннях є негативним фактором, який відіграє вирішальну роль у виникненні зверхності та протиставляється справедливості.

Ще одним прикладом поєднання зверхності із суміжною негативною характеристикою, є проведення паралелі з якістю *snobbism*:

Arrogance and snobbism live in adjoining rooms and use a common currency [Morley Safer, Famous quotes].

Проте, не завжди автори надають зверхності негативного відтінку. Зустрічається вираження концепту як нейтральної характеристики особистості, що, як правило, супроводжує певний соціальний статус, вік чи наявність особливих здібностей. Наприклад:

It is not a sign of arrogance for the king to rule. That is what he is there for. [William. F. Buckley, Famous quotes]

The arrogance of age must submit to be taught by youth [Burke 1997, p. 137].

The greater the privilege, the more hidden the arrogance. [Mason Cooley, Famous quotes]

Таким чином, аналіз вираження концепту *ARROGANCE* в англомовному авторському контексті дав можливість виділити понятійні та евалютивні складові концепту. Понятійна складова полягає у трактуванні зарозумілості як завищеної самооцінки особистості, надмірній самовпевненості та самолюбстві. Ціннісно-евалютивна сторона концепту полягає у виявах авторами негативного відтінку значення зверхності, та, рідше, наданні нейтральної характеристики досліджуваного явища. Перспективу нашого дослідження вбачаємо у комплексному лінгвокогнітивному описі концепту, виявленні лексичних та стилістичних засобів його вираження в різних типах дискурсу та встановленні місця концепту у структурі британської картини світу.

Література

- Жаботинская С. А. Концептуальный анализ языка: фреймворк / С. А. Жаботинская // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. Одес. нац. ун-т. ім. І.І. Мечникова. – 2004. – № 9. – С. 81-92. Маслоva В. А. Когнитивная лингвистика: учебное пособие / В. А. Маслоva. – Мн.: ТетраСистемс, 2004. – 256 с. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А.М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332 с. Рудакова А. В. Когнітологія и когнитивная лингвистика. // А. В. Рудакова. Воронеж: Истоки, 2004. – 80 с. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. 3rd Edition. – Cambridge University Press, 2009. – 1814 p. Elliot G. The Mill on the Floss / George Elliot – New York: Dover Publications Inc., 2003 – 867 p. Merriam-Webster Dictionary. / Michael. E. Agnes, David B. Guralnik. – Webster New World, 2010. – 1713 p. Oxford Advanced Learner's Dictionary. 8th Edition. / Joanna Turnbull. – New York: Oxford University Press, 2011. – 1952 p. The Oxford Dictionary of Phrase, Saying & Quotation. – New York: Oxford University Press, 2002. – 846 p. The Writings and Speeches of Edmund Burke. Volume 1/ General Editor: Paul Langford. – Oxford: Clarendon Press, 1997. – 594 p. Dictionary.com [Електронний ресурс] // URL: <http://dictionary.reference.com> Famous quotes [Електронний ресурс] // URL: <http://www.famousquotes.com/> Oxford Dictionary [Електронний ресурс] // URL: <http://oxforddictionaries.com> Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс] // URL: <http://www.etymonline.com>